

Ansvarig Verksamhetsområdeschef	Upprättad av Demenssjuksköterska Medicinskt ansvarig sjuksköterska	Berörda verksamheter Hälsa och Omsorg	Fastställt datum 2011-02-01 Reviderad: 2017-08-25, 2019- 08-29, 2024-12-04
Dokumentnamn Rutin för skyddsåtgärder	Ledningssystem enligt SOSFS 2011:9	Rutiner för hälso- och sjukvård och socialtjänst	Diarienummer

Rutin för skyddsåtgärder

Bakgrund

Hälso- och sjukvårdslagen (HSL), lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och socialtjänstlagen (SoL) bygger på frivillighet och innebär att åtgärder inte kan vidtas mot den enskildes vilja.

Verksamheten ska bygga på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet samt tillgodose dennes behov av kontinuitet och säkerhet i vården. Insatserna ska utformas i samråd med den enskilde.

Tvångs- och begränsningsåtgärder är en åtgärd som begränsar den enskilde och är mot dennes vilja. Även en skyddsåtgärd kan vara begränsande med skillnaden att den enskilde samtycker till åtgärden. Exempel på skyddsåtgärder:

- lås, larmad dörr
- alla former av larm förutom trygghetslarm
- sensorer, kamera
- positioneringsbälte, brickbord, sänggrindar
- djupa fåtöljer, låst rullstol vid bord utan förmåga att kunna låsa upp
- användande av rullstol till personer med gångförmåga i tidsbesparande syfte
- läkemedel som ges med tvång eller som används dämpande för att underlätta vård och omsorgssituationer
- provtagningar mot den enskildes vilja
- begränsning av utrymmen, låsta garderober och skåp
- inlåsning av föremål
- begränsning av tillgång till pengar, mat, godis, berusningsmedel, cigaretter
- annat som på olika sätt begränsar den enskildes liv

Dessa medel får aldrig användas för att frihetsberöva en person, men däremot som skydd eller hjälpmedel om den enskilde samtycker.

För att kunna minimera användandet av skyddsåtgärder behöver verksamheterna arbeta förebyggande. Exempel på förebyggande arbete är:

- personal med rätt kompetens i tillräcklig omfattning
- olika former av riskbedömningar och upprättande av handlingsplaner
- utbildningsinsatser till personalen

Postadress

Bromölla kommun
Stöd och omsorg
Box 18
295 21 Bromölla

Besöksadress
Storgatan 48
Bromölla

Telefon 0456-82 20 00 vx
Fax 0456-82 21 10
E-post kommunstyrelsen@bromolla.se
Webbplats www.bromolla.se

Orgnr 212000-0894

- arbeta enligt ett vardagsrehabiliterande förhållningssätt
- systematisk och regelbunden uppföljning av dokumentation för att tidigt identifiera situationer som kan föranleda användande av skyddsåtgärder
- ett fungerande teamarbete

Syfte

Syftet med skyddsåtgärder ska vara att skydda, stödja, hjälpa eller aktivera den enskilde.

Nödrätt

Nödrätten regleras i Brottsbalken 24 kap och är en åtgärd som personal endast i undantagsfall kan åberopa. Nödrätten innebär att det i särskilda fall kan användas tvång eller begränsning med våld (utan straffansvar) för att förhindra fara för den enskildes liv och hälsa. Exempel på när nödrätt kan åberopas är om den enskilde går ut på en starkt trafikerad väg eller gå ut i tunna kläder med risk för att frysa ihjäl. Det är däremot inte möjligt att använda sig av nödrätten som en del i det dagliga arbetet. Handlingen måste stå i proportion till den fara som föreligger vid varje given stund. Avvägningen mellan å ena sidan skyddet för liv och hälsa och å andra sidan kränkningen av den enskildes rättigheter, ska bedömas i varje enskilt fall. Har nödrätt åberopats ska anledningen och situationen dokumenteras i journalen.

Ansvarsfördelning

För att kunna utföra en korrekt och heltäckande bedömning av den enskildes behov och situation lyfts frågan gällande skyddsåtgärder i teamet.

Huvudansvaret för en skyddsåtgärd följer profession och lagrum. Exempelvis:

- Läkemedel eller då medicinskteknisk produkt är skyddsåtgärder inom hälso- och sjukvården. Sjuksköterska, arbetsterapeut eller fysioterapeut ansvarar.
- Olika former av rörelselarm eller sänggrindar. Legitimerad personal ansvarar.
- Låsta skåp eller dörrar, inlåsning av föremål är åtgärder inom ramen för SoL/LSS. Enhetschef ansvarar.

Huvudansvarig ansvarar för att följa samtliga steg från den enskildes involvering och inhämtande av samtycke till individuell bedömning, information, dokumentation och uppföljning.

Samtycke

Utan samtycke från den enskilde kan ingen yrkeskategori prova ut eller förskriva skyddsåtgärder. Det är endast den enskilde själv som kan ge samtycke. Varken närstående, god man eller förvaltare kan ge samtycke till en åtgärd som den enskilde motsätter sig och inte heller beordra personal att utföra vård och omsorg mot någons vilja.

Olika former av samtycken beskrivs utförligt i *Rutin för samtycke* som finns i hälso- och sjukvårdshandboken. Samtycke för åtgärden ska dokumenteras i patientjournalen.

Individuell bedömning

Vid bedömning och beslut om skyddsåtgärder är det av vikt att berörda professioner i teamet gemensamt utför bedömning. Övriga tänkbara förebyggande åtgärder provas och utvärderas innan en skyddsåtgärd kan bli ett förslag på åtgärd:

- Anhörigas delaktighet kan ske om den enskilde gett sitt samtycke
- Den enskilde ska göras delaktig i planeringen och genomförande av aktuella åtgärder
- Den enskildes situation diskuteras på teammöte
- Genomför riskanalys som identifierar den enskildes behov samt vilka risker som finns i denna aktuella situation. Innebär den planerade åtgärden en risk? Risken behöver mätas mot effekten av den tänkta åtgärden. Exempel är sänggrind där den enskilde riskerar att klättra över eller om en larmmatta på golvet är en fallrisk.
- Belys problemet etiskt. Kränks den enskilde med eller utan åtgärd?
- Analysera syftet med åtgärden, vad förväntas målet med åtgärden att vara?
- Fatta beslut om uppföljningsintervaller. Minimum var tredje månad.
- Berörd personal informeras om hur och när åtgärderna ska tillämpas samt att kontakta huvudansvarig vid eventuella förändringar i hälsotillstånd.

GPS-Positioneringslarm

- Bedömning och arbetsgång utförs som vid övriga skyddsåtgärder
- Efter bedömning kan hjälpmedlet förskrivas av demenssjuksköterska eller arbetsterapeut
- Förskrivaren ansvarar för att kunden, anhöriga och/eller omvårdnadspersonal som ska hantera positioneringslarmet, får information och utbildning kring produkten och dess funktion.
- Handlingsplan utformas av förskrivare tillsammans med ansvarig chef och förankras i teamet. Handlingsplanen ska finnas inskannad i journalen samt utskriven till den personal som ansvarar för larmet.

Dokumentation

Samtliga delaktiga professioner dokumenterar enligt gällande rutin. Dokumentationens ska innehålla:

- Resultatet av riskanalysen
- En tydlig problembeskrivning samt vilka andra åtgärder som tidigare prövats
- Vilken åtgärd som planeras
- Syftet med åtgärden
- Samtycke samt vilken information som lämnats till den enskilde och/eller närstående
- Uppföljningsintervall samt dokumentation vid varje uppföljning
- Avslut av skyddsåtgärd eller om en förslagen skyddsåtgärd inte blir aktuell ska dokumenteras